

Correctievoorschrift HAVO

2007

tijdvak 1

economie 1,2

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
 - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 59 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 2

twee van de volgende voorbeelden van juiste antwoorden:

- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om rente / interest (na directe belastingen en sociale premies).
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om pacht / huur (na directe belastingen en sociale premies).
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om een sociale uitkering (na directe belastingen en sociale premies).
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om een pensioenuitkering (na directe belastingen en sociale premies).

2 maximumscore 2

nee

Uit de verklaring moet blijken dat de twee decielen huishoudens met het hoogste secundaire inkomen samen $100\% - 58,5\% = 41,5\%$ van het secundaire inkomen ontvangen.

3 maximumscore 2

nee

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat het tweede deciel huishoudens gemiddeld $0,71 \times \text{€ } 9.100 = \text{€ } 6.461$ aan overig secundair inkomen ontvangt en het tiende deciel huishoudens gemiddeld $0,15 \times \text{€ } 57.800 = \text{€ } 8.670$.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

gestegen

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

In 1999 bedraagt het inkomensaandeel van het 2e en 3e deciel samen:

$$9,9\% - 0,6\% = 9,3\%.$$

In 1999 bedraagt het inkomensaandeel van het 9e en 10e deciel samen:

$$100\% - 58,5\% = 41,5\%.$$

De verhouding tussen de inkomensandelen van beide groepen is in 1999:

$$\frac{41,5\%}{9,3\%} = 4,5.$$

Opmerking

Als bij het antwoord op vraag 4 met een onjuist antwoord op vraag 2 consequent is doorgerekend, dit hier goed rekenen.

Opgave 2

5 maximumscore 2

de pijl van investeringen naar werkgelegenheid

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat bij diepte-investeringen de verhouding tussen kapitaal en arbeid in het productieproces stijgt / arbeid wordt vervangen door machines, wat tot een daling van het aantal arbeidsplaatsen leidt.

6 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een toename van de investeringen tot een grotere productiecapaciteit leidt (waardoor de bezettingsgraad daalt).

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een toename van de productie tot stijgende werkgelegenheid leidt, waardoor de werkloosheid daalt en het looninkomen zal stijgen; hierdoor zal de consumptie toenemen, waardoor de totale bestedingen stijgen en de productie verder toeneemt.

8 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat er een pijl moet worden getrokken die begint bij investeringen en naar export gaat waarbij een + staat.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3

- 9 maximumscore 2**
directe ruil
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat goederen direct tegen andere goederen worden geruild (en niet tegen geld).
- 10 maximumscore 2**
rekenmiddel
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat de waarde van de transactie met de vliegtuigen in geld wordt uitgedrukt.
- 11 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat door het extra aanbod van garnalen (door Airbus) op de wereldmarkt de garnalenprijs zal dalen (waardoor de exportopbrengst van Thailand ook bij een gelijkblijvend volume kan dalen).

Opgave 4

12 maximumscore 6

Te beoordelen aspect:

- a De wijze waarop de verhoging van de AOW-premies tot verslechtering van de internationale concurrentiepositie kan leiden, is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

Een beschrijving waaruit blijkt dat hogere AOW-premies via hogere loonkosten (per product) tot verhoging van de productiekosten en exportprijzen van Nederlandse bedrijven kunnen leiden.

- b De wijze waarop verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd kan bijdragen aan de betaalbaarheid van de AOW is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

- stijgende inkomsten doordat het premie-inkomen hoger is / meer mensen premie betalen en
- dalende uitgaven doordat het aantal AOW-gerechtigden daalt.

Het gekozen aspect is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

- 1 Een stijging van de arbeidsproductiviteit van oudere werknemers waardoor het voor werkgevers aantrekkelijker wordt oudere werknemers in dienst te nemen.
- 2 Een stijging van het nettoloon van ouderen waardoor het aantrekkelijker wordt aan het werk te gaan / blijven.
- 3 Het bevorderen van activiteiten die de gezondheid van ouderen verbeteren / maatregelen die de werkdruk voor ouderen verminderen / maatregelen die de arbeidsomstandigheden voor ouderen verbeteren, waardoor ouderen gemakkelijker in het arbeidsproces kunnen blijven functioneren.

Indien de onderdelen van de toespraak niet logisch op elkaar aansluiten en/of het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt van de eis

–1

Opmerking

Noteer voor elk onderdeel/aspect 0, 1 of 2 punten:

0 → (vrijwel) geheel fout

1 → bij twijfel

2 → (vrijwel) geheel goed

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5

13 maximumscore 2

- “In de binnenstad kan Zarkos op korte termijn geen extra huurwoningen bouwen.” 1
- Een voorbeeld van een juiste toelichting is:
Een toelichting waaruit blijkt dat door een stijging van de huurprijs de aangeboden hoeveelheid huurwoningen niet toeneemt (doordat zaken als het verkrijgen van een bouwvergunning of het wijzigen van het bestemmingsplan tijd vergen) 1

14 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om
 $1.500 - 1.250 = 250$ personen.

Opmerking

Uitsluitend 0 of 2 punten toekennen.

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

De opbrengst in de binnenstad neemt toe met

$$1.250 \times \text{€ } 100 = \text{€ } 125.000$$

De opbrengst in de buitenwijken neemt toe met

$$0,60 \times 250 \times \text{€ } 400 = \underline{\text{€ } 60.000}$$

$$\text{De totale opbrengst neemt toe met} \quad \text{€ } 185.000$$

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de vraag naar dit type huurwoningen kan dalen, omdat mensen de voorkeur geven aan een koopwoning hetgeen bij een hoger (reëel) inkomen gemakkelijker kan worden gerealiseerd.

Opgave 6

17 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de werkloosheid (3,23 miljoen personen) en de beroepsbevolking (17,56 miljoen personen).

18 maximumscore 2

in Tsjechië

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{participatiegraad Hongarije: } \frac{3,92}{6,97} \times 100\% = 56,2\%$$

$$\text{participatiegraad Polen: } \frac{14,33}{26,63} \times 100\% = 53,8\%$$

$$\text{participatiegraad Tsjechië: } \frac{4,49}{6,91} \times 100\% = 65,0\%$$

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{productie in de landbouw: } 0,034 \times \text{€ } 196,7 \text{ miljard} = \text{€ } 6,6878 \text{ miljard}$$

$$\text{de arbeidsproductiviteit bedraagt: } \frac{\text{€ } 6,6878 \text{ miljard}}{2,75 \text{ miljoen}} = \text{€ } 2.431,93$$

Opmerking

Een andere juiste afronding ook goed rekenen.

20 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om het aandeel van de landbouw in het bbp (3,4%) en het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de landbouw in de totale werkzame beroepsbevolking (19,2%).

21 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat correctie voor prijsverschillen van het nominale bbp per hoofd van de bevolking (uitgedrukt als percentage van de EU15) voor Polen resulteert in minder dan een verdubbeling en voor Tsjechië in meer dan een verdubbeling van het indexcijfer van het nominale bbp per hoofd van de bevolking.

$$\text{– Het indexcijfer van het prijspeil van Polen is } \frac{22}{40} \times 100 = 55$$

$$\text{Het indexcijfer van het prijspeil van Tsjechië is } \frac{26}{56} \times 100 = 46$$

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 7

22 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om het beperken van de import door contingentering / een importverbod / het stellen van kwaliteitseisen.
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om het subsidiëren van de binnenlandse productie.
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om het subsidiëren van de export.

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat als staal uit Azië moeilijker naar de VS geëxporteerd kan worden, Aziatische landen meer staal (onder de kostprijs) in de EU aanbieden.

24 maximumscore 2

gedaald

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat de import van staal voor de VS (ook zonder de importheffing) minder aantrekkelijk is geworden, doordat de prijs van staal uitgedrukt in dollars is gestegen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 8

25 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{106}{117,5} \times 100 = 90,2127659 \rightarrow \text{een daling van het uurtarief met 9,79\%}$$

26 maximumscore 2

kleiner

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{De afzetstijging bij rijwielherstellers bedraagt } -0,9 \times (-7,1\%) = 6,39\%.$$

27 maximumscore 2

ja

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat de daling van het uurtarief bij stukadoors (door de prijselastische reactie van de vraag) tot een meer dan evenredige stijging van de afzet heeft geleid.

28 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat productie in de informele sector naar verhouding duurder wordt waardoor in deze sector de vraag zal teruglopen.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 25 mei naar Cito.